

УДК 94(477) «18/19» (092) Мерінг (043.3)
DOI: <http://doi.org/10.32589/2412-9321.28.2023.280565>

В. М. ВАСИЛЬЧУК
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
e-mail: vladimir_vasyl@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6753-4686>

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ РОДИНИ МЕРІНГІВ В УКРАЇНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Анотація

Метою статті є розгляд багатогранної історії представників родини Мерінгів в громадсько-політичному житті та соціально-економічному розвитку України в другій половині ХІХ – початку ХХ століття. На прикладі вивчення діяльності родини Мерінгів необхідно простежити адаптаційні процеси, які супроводжували іноземців під час їх життя на теренах України. **Методологія** ґрунтується на використанні загальноісторичних та спеціальних методів дослідження. Зокрема, на основі логічного методу було сформувано гіпотезу щодо економічного підґрунтя взаємовідносин; історичний метод дозволив виокремити хронологічну послідовність та тенденцію в взаємовідносинах; дедукційний метод надав можливість поділити період на етапи для того, щоб визначити окремі риси фактів взаємовідносин, які залежали від конкретних політичних умов, просопографічний метод сприяв реконструкції генеалогії родини Мерінгів, а також – відомості про час і місце народження, віросповідання, підданство, мову, родинне оточення й виховання, атмосферу в сім'ї, освіту, вибір професії, участь у суспільно-політичному житті України. **Наукова новизна.** В науковому дослідженні було доведено, що масштаби взаємовідносин німецьких переселенців з українським населенням були більшими ніж прийнято про це говорити в історичній науці. Також, досліджено питання взаємовідносин німецького та українського етносів у різних сферах на прикладі родини Ф. Мерінга – лікаря, професора медицини Імператорського університету імені Святого Володимира (Київ), громадського та політичного діяча країни. **Результати дослідження.** В умовах розбудови Української держави, її активної інтеграції до європейського і світового співтовариства значно посилюється інтерес до історичного минулого. Творче переосмислення сфальсифікованої в недалекому минулому історії України збільшило зацікавлення багатьма постатями української історії. Сьогодні просопографічні дослідження допомагають комплексно та з більшою вірогідністю дослідити життя й діяльність цілих сімей та створити родинний портрет Мерінгів. Отже, історія кожного народу, який населяє державу Україну, є невід'ємною частиною нашої загальної історії.

Ключові слова: Мерінг, родина Мерінгів, Ф.Ф. Мерінг, С.Ф. Мерінг, С.С. Мерінг, архів.

SOCIO-POLITICAL AND BUSINESS ACTIVITIES OF THE MERING FAMILY IN UKRAINIAN IN THE SECOND HALF OF THE XIX AND EARLY XX CENTURIES

Abstract

The purpose of the article is a consideration of the multifaceted history of representatives of the Mering family in the social and political life and socio-economic development of Ukraine in the second half of the XIX and early XX centuries. On the example of studying the activities of the Mering family, it is necessary to trace the adaptation processes that accompanied foreigners during their life in the territory of Ukraine. **The methodology** is based on the use of general historical and special research methods. In particular, on the basis of the logical method, a hypothesis was formed regarding the economic basis of the relationship; the historical method made it possible to single out the chronological sequence and trend in relationships; the deductive method made it possible to divide the period into stages in order to determine certain features

of the facts of relationships that depended on specific political conditions, the prosopographic method contributed to the reconstruction of the genealogy of the Mering family, as well as information about the time and place of birth, religion, citizenship, language, family environment and upbringing, atmosphere in the family, education, choice of profession, participation in the social and political life of Ukraine **Scientific novelty**. In the scientific study, it was proved that the scale of the relationship between German immigrants and the Ukrainian population was greater than it is customary to talk about it in historical science. Also, the issue of the relationship between the German and Ukrainian ethnic groups in various spheres was investigated using the example of the family of F. Mering - a doctor, professor of medicine at the Imperial University named after St. Volodymyr (Kyiv), public and political figure of the country. **Research results**. In the conditions of the development of the Ukrainian state, its active integration into the European and world community, interest in the historical past has significantly increased. The creative reinterpretation of the falsified history of Ukraine in the recent past has increased interest in many figures of Ukrainian history. Today, prosopographic studies help to comprehensively and more reliably investigate the life and activities of entire families and create a family portrait of the Merings. So, the history of every nation that inhabits the state of Ukraine is an integral part of our general history.

Keywords: Mering, the Mering family, F.F. Mering, C.F. Mering, C.C. Mering, archive.

Вступ. Історія родини Мерінгів давно стала предметом всебічного вивчення науковців. Дослідження, монографії, статті про сім'ю Мерінгів, написані на сучасному та історичному ономастичному матеріалі, не тільки містять аргументовані висновки і варті спостереження, але й ведуть до наукового обігу нових фактичних матеріалів.

Цікаво що, виникнення родових прізвищ на території Німеччини має глибокі коріння в історії цієї держави. Провідні походження від місцевості німецькі прізвища спочатку стали брати собі великі феодала і дрібні землевласники за назвою володінь, які перебували у їхній власності. Спадкове землеволодіння вело за собою успадкування імені. Незабаром за феодалами слідували буржуа. Прізвище служило товарним знаком, символом надійності. Пізніше прізвища почали з'являтися в інших місцях і проникати в селянське середовище.

Часто до прізвищ додавалася приставка «von» (фон) з VIII ст., яка перекладається українською мовою «з». Цим додаванням до другого імені багатії показували свою важливість та значущість. Отже, німецькі прізвища з'явилися в XII ст. на основі особистих імен прабатька роду, географічних топонімів, прізвищ і трудової діяльності людини. До XX ст. прізвища вже мали всі німці, розмежування між дворянством і простим народом зникло.

Прізвища в Німеччині дійсно притягують і інтригують своїм звучанням. На відміну від прізвищ більшості інших європейських країн, де високий відсоток освічених їх від імен, найпоширеніші німецькі прізвища давалися за професійними та топонімічними характеристиками. Так, Мерінг (нім. Mähring, Mehring, Mering) – топонім та власне прізвище німецького походження. Мерінг вперше з'являється в стародавніх документах Німеччини в 788 р., як «Moringen». (Robert Buchner Grußwort des 1. Bürgermeisters von Gemeinde Mehring: Gemeindeverwaltung).

Колись Мерінг був центром правління гвельфів. Після смерті короля Конрадина в 1268 родовий маєток Мерінгов перейшов у власність баварських герцогів. Замок став резиденцією герцогського судді та міського управління (Markt Mering - Haus der Bayerischen Geschichte).

Сьогодні, Мерінг (нім. Mähring) – громада, комуна в Німеччині, в землі Баварія, підпорядковується адміністративному округу Верхній Пфальц. Мерінг - торгове місто в швабському районі Айхах-Фрідберг та резиденція Verwaltungsgemeinschaft Mering. Місто, розташоване неподалік Аугсбурга, є економічним центром південного округу.

Протягом XVIII – XIX ст. в німецьких державах, Речі Посполитій, в українських землях, склалися економічні, політичні, конфесійні та інші передумови до активізації переселенського руху німців.

Серед причин еміграції німців можна виділити такі: політичні – князівський деспотизм, довготривала служба в армії, постійні війни, іноземна окупація, військові побори; економічні причини – свавілля великих земельних магнатів, високі податки, обезземелення, часті неврожаї; релігійні – відсутність віротерпимості, переслідування за релігійні переконання тощо. У XVII – XVIII ст. особливо постраждали від війн держави Верхнього Рейну. Крім військового тягаря, вони потерпали і від значних економічних труднощів.

Також, переселенська практика отримала відповідне законодавче забезпечення. 4 грудня 1762 р. Катерина II (уроджена німецька принцеса Софія-Августа Фрідеріке фон Анхальт-Цербст Дорнбурзька) видала Маніфест про запрошення іноземних колоністів. Але, він не дав бажаного результату: права і обов'язки поселенців формулювалися в ньому нечітко, не визначалися гарантії їхнього нормального життя на чужині. 22 липня 1763 р. імператриця видала другий маніфест. Він практично був і покладений в основу політики уряду щодо іноземної імміграції (Кулинич & Кравець, 1995, с. 26). Крім цього, у 1787 р. після інспекції цих регіонів Катерина II і зажадала негайного освоєння його іноземцями. Таким чином, соціально-економічні та політичні передумови переселення німецьких колоністів в Україну практично визріли і ґрунтувалися на загальноєвропейській переселенській практиці. На українських землях почали селитися знедолені німецькі селяни, ремісники, представники релігійних сект (меноніти) та ін.

Це стало початком появи історії видатних німецьких родин: Фальц-Фейнів, Корніса, Палласа, Бунге, Роммеля, Штейнгеля, Мерінга та інших в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатьом процесам минулого, які розгорталися упродовж державотворення України науковці вже багато років приділяють чимало уваги. Так, огляд історичної літератури свідчить про значний обсяг дослідницької роботи, яку було виконано у процесі визначення місця національних меншин у вітчизняній історії. Ступінь об'єктивності викладеного на сторінках праць матеріалу залежав від часу, коли їх було написано.

Так, систематичне дослідження питання німецьких колоністів розпочалися в XIX ст. У другій половині XIX – початку XX ст. інтерес дослідників до проблеми то згасав, то знову спалахував. Розвиток історії німецького етносу в Україні було розблоковано й відновлено на рубежі 1980–90-х років. У ці роки тривало заповнення вакууму в дослідженнях історії німецьких поселенців в Україні.

Заслужують уваги наукові праці дослідників: Л. Солейко, О. Солейко, с. Царенко (2005), В. Козія (2013) та ін. Огляд літератури засвідчує, що цілісного дослідження для відтворення процесу становлення родини Мерінгів не було проведено, тому це питання потребує окремого комплексного дослідження із залученням архівних джерел.

У 2018 р. вагомий внесок у вивчення історії німецької національної меншини зробив український дослідник В. Мерінг (В. Козій), який захистив кандидатську дисертацію «Родина Мерінгів в освітньому та громадському житті України другої половини XIX – початку XX століття» (2017). Дослідник ґрунтовно і комплексно підійшов до цієї теми. Здійснив реконструкцію та комплексний аналіз різнопланової діяльності сім'ї Мерінгів. Також, він детально проаналізував і окреслив внесок родини Мерінгів в розвиток України наприкінці XIX – поч. XX ст. Також цьому сприяло те що, він – історик, науковий співробітник музею, в 2016 р. прийняв

рішення змінити прізвище Козій на Мерінг. Це добре, історія родини Мерінгів продовжує своє життя.

Реконструкцією деяких аспектів біографії родини Ф. Мерінга займалися Г. Аронов (1995), Ю. Когут (2012), Р. Пиріг (2016) та ін. Завдяки архівним матеріалам і опублікованим документам, які зберігалися в книгозбірні, архівах ними було написано чимало наукових праць, а також проведено багато спеціальних досліджень з історії відомої родини.

Виходячи з цього, ще М. Грушевський зазначав важливість дослідження тих спільнот, які в історичній ретроспекції забезпечували ідентичність і життєдіяльність народів. Він стверджував що, в історіософії «... головна увага повинна бути перенесена з історії держави на історію народу, суспільності» (Сохань, Дашкевич & Гирич, 2002, с. 77–78).

Таким чином, аналіз стану наукової розробки питання родини Мерінгів дозволяє констатувати, що їх історія малодосліджена. Отже, сьогодні ця тема не втратила своєї актуальності в науковому плані.

Мета статті – на основі аналізу історичних джерел визначити роль і місце родини Мерінгів в громадсько-політичному житті та соціально-економічному розвитку України в другій половині XIX – початку XX століття.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язати такі **завдання**: проаналізувати історіографію та джерельну базу дослідження; реконструювати і створити просопографічний портрет родини Мерінгів; з'ясувати, які чинники вплинули на формування політичних поглядів родини; визначити роль визначних постатей родини Мерінгів в тогочасному суспільному житті держави.

Методи та методологія проведеного дослідження. У роботі були використані загальноісторичні та спеціальні методи дослідження. Зокрема, логічний метод – висунення на основі опрацювання і аналізу джерел було сформовано гіпотезу щодо економічного підґрунтя взаємовідносин; історичний метод дозволив виокремити хронологічну послідовність та тенденцію в взаємовідносинах; дедукційний метод надав можливість поділити період на етапи для того, щоб визначити окремі риси фактів взаємовідносин, які залежали від конкретних політичних умов. Діалектичний метод – взаємодія зовнішнього і внутрішнього, об'єктивного і суб'єктивного. На основі цього методу була опрацьована джерельна база, що дало змогу об'єктивно оцінювати матеріали, що були використані у дослідженні для уникнення хибних уявлень. Просопографічний метод сприяв реконструкції генеалогії родини Мерінгів, а також – відомості про час і місце народження, віросповідання, підданство, мову, родинне оточення й виховання, атмосферу в сім'ї, освіту, вибір професії, участь у суспільно-політичному житті України. Саме принцип наукової об'єктивності став основоположним у дослідженні суспільної адаптації німців, особливо родини Мерінгів. Це дозволило визначити предмет дослідження, його місце серед інших аспектів проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Георг-Фрідріх Фрідріхович (Федір Федорович) Мерінг Georg-Friedrich Mehring – народився (26 лютого [10 березня] 1822 р. в місті Дона, Королівство Саксонія (державна з 1806–1918 рр. на території сучасної Німеччини) в сім'ї лікаря (Бурчинський & Передерій, 1991, с. 56).

У 1840 р. він закінчив гімназію в Дрездені. В цьому році вступив в Дрезденську медичну академію. З 1841–1845 рр. навчався в Лейпцигському університеті. Його він закінчив з відзнакою. 1845 р. надав у Лейпцигський університет дисертацію на тему: «Про слизову оболонку язика», після захисту котрої отримав диплом доктора медицини і хірургії.

У 1845 р. на запрошення графа М. Сперанського він приїжджає на Полтавщину в його маєток. Приїхав з Німеччини Ф. Мерінг, лікар, «виписаний із Саксонії», почав обслуговувати сім'ї поміщиків усієї округи. Також, він швидко, вивчив місцеву мову. Якщо подивитися на мапу Німеччини, уродженцями якої є Мерінги, то цілком можливо припустити й те, що Україна була їм зовсім не чужою. Пам'ятаємо: з усіх слов'янських етносів чи не найдраматичнішою була доля полабських слов'ян, які мешкали між річками Лабою, Сале (Заале – притока Ельби) та Одрою (нім. Одер) (Рудь, 2003, с. 67–68). За походженням вони були близькі до наших праукраїнських предків. Також, після довгої боротьби германці аж наприкінці XII - на початку XIII ст. все ж завоювали землі полабських слов'ян.

Це сприяло тому, що молодий німець почав і надалі успішно вдосконалювати свою професію. Отримавши значний досвід і після підтвердження кваліфікації хірурга й акушера йому доручають завідувати лікарнею на 50 ліжок у селі Буромці Золотоніського повіту Полтавської губернії (Козій, 2011, с. 104–105).

У 1849 р. Ф. Мерінг їде в Петербург для підготовки до повторного захисту щодо підтвердження звання доктора медицини. В Першому Петербурзькому військово-сухопутному шпиталі він працює під керівництвом відомого хірурга М. Пирогова. Професійний інтерес переріс у товариські взаємини, які Ф. Мерінг та М. Пирогов підтримували все життя (Макаренко, 1991, с. 123). 5 червня 1851 р. «встановлене випробування на ступінь доктора медицини витримано», – констатувала комісія університету в м. Дерпті (нині Тарту). Цікаво що, Ф. Мерінг чекав на цей день п'ять років. Це було пов'язано з тим що, за часів Миколи I, не визнавали іноземних дипломів і вчених ступенів. Після переекзаменування в Імператорському університеті Святого Володимира на молодого лікаря чекали п'ятирічна практика і навчання. Отже, він в очікуванні результатів конкурсу працював лікарем в маєтку відомого мецената мистецтва та науки Г. Тарновського в с. Качанівка Прилуцького повіту на Чернігівщині.

Ф. Мерінг був талановитою людиною і за все що брався робив відмінно. Так, він будучи аматором паркобудування, естетом, мав багато інтересів і проєктів, пов'язаних, наприклад, із садово-парковим мистецтвом. У листуванні Тарновських лікар згадується як садівник. Цікаво що, навчальні традиції німецьких медичних університетів передбачали різнобічну підготовку медиків. Зокрема, вони мали знатися на ландшафтній архітектурі й обирали рослини не лише за художніми якостями, а й з урахуванням їхніх корисних для здоров'я властивостей. Таким чином Ф. Мерінг сприяв і створенню палацово-садового комплексу Качанівки, який і досі зберігається реставраторами. Так, зараз загальна площа складає 568 га, з яких 125,5 га – водна поверхня. Парк вражає різноманітністю дерев – тут можна побачити не лише звичні оку дуби, липи, вік котрих складає від чотирьохсот до тисячі років, але й, наприклад, екзотичну Веймутову сосну, яку ще в середині XIX ст. (там само, с. 125) Тарновським подарували нащадки гетьманського роду Скоропадські. Тут можна знайти Інтимний скверик, у котрому кипариси оточують біломармуровий фонтан, скульптуру XIX ст. з лаконічною назвою «Зима». Тарновські славились своєю щедрістю, а окрім того – проукраїнською позицією, що на ті часи було рідкістю для дворян. І зараз у садибі зберігаються канонічні та народні ікони, шабля Б. Хмельницького, особисті речі І. Мазепи, П. Полуботка, К. Розумовського. Сьогодні це відомий у всьому світі Національний історико-культурний заповідник «Качанівка» (розташований у селищі Качанівка Прилуцького району Чернігівської області).

Тут написав свої кращі твори талановитий український художник В. Штернберг, працював над оперою «Руслан і Людмила» М. Глінка, писав картину «Вечорниці»

І. Рєпін, сюди навідувався український поет Т. Шевченко. За цей час Мерінг встиг не тільки «перекваліфікуватися», стати професором а й зав'язати вигідні знайомства.

У 1851 р. медична кар'єра Ф. Мерінга йшла дуже добре. У цьому році Ф. Мерінг знайшов собі дружину Катерину Михайлівну Іваненко - з відомого дворянського роду Томара. Цім успіхам сприяло зміна батьківщини. Так, сьогодні існує в архіві м. Києва свідоцтво колишнього саксонського підданого доктора медицини Фрідріха Мерінга, виданого йому Чернігівським губернським правлінням про виконання процедури присяги на вірність імперії 30-го червня 1853 р. (ДАК, ф. 16, оп. 292, спр. 116, арк. 20).

Отже, цей крок сприяв перспективі роботи в новій батьківщині тепер вже для Федора Федоровича. Так, 1853 р. він повернувся до Києва і вже в чині колезького асесора був ад'юнктом на кафедрі державного лікарознавства в Імператорському університеті Святого Володимира, ще за рік - екстраординарним професором (ДАК, ф. 208, оп. 1, спр. 1, арк. 1).

У 1854 р. Ф. Мерінга призначено завідувачем кафедри на медичного факультету Імператорського університету Святого Володимира. В університеті Ф. Мерінг вів курс лекцій з історії медицини, очолював кафедри: гігієни (1853–1857) та одночасно державного лікарознавства (судової медицини) (1853–1857); госпітальної терапії (1855–1865), факультетської терапії (1865–1886). Також, ним були підготовлені та видані «Лекції до гігієни» (1863–1865), «Курс клінічних лекцій» (1884). Його лекції з терапії слухали не лише студенти, але й вчені та колеги з інших кафедр (ДАК, ф. 144, оп. 1, спр. 85, арк. 1.). Щотижневик «Сучасна медицина» писав: «До числа новин у нашому університеті належить посилені цікавість студентів та відмінне відвідування завдяки роботі університетської клініки під керівництвом професора Мерінга». Терапевтична та хірургічна клініка Імператорського університету Св. Володимира стала кращою в Києві. З ініціативи Ф. Мерінга у 1881 р. було створено перше в Україні і одне з перших в Європі Клінічне товариство студентів медиків (прообраз сучасних студентських наукових товариств) (ДАК, ф. 283, оп. 1, спр. 1, арк. 1.).

Також, він був консультантом Київської єврейської лікарні, Кирилівських богоугодних закладів, Першої гімназії, правління Київської організації Червоного Хреста. Під час Кримської війни боровся з епідемією висипного тифу, що лютувала в Криму та Одесі. (ДАК, ф. 19, оп. 144, спр. 1, арк. 1).

У 1855 р. Ф. Мерінг завідує терапевтичним відділенням військового шпиталю, пізніше стає ще й консультантом при клініці Київського інституту шляхетних дівчат та училища графині А. Левашової. (ДАК, ф. 16, оп. 465, спр. 5, арк. 1). Його знали і поважали всі, а, студенти вважали улюбленим лектором.

У 1856 р. лікарі Ф. Мерінг і с. Алфер'єв відбули у службове відрядження – в місія розташування Південної армії для вивчення епідемії висипного тифу у військах. Професори змогли ознайомитися з методами лікування в англійських та французьких військових шпиталях в Криму й Константинополі. Далі Ф. Мерінг брав участь у боротьбі з епідемією висипного тифу й у Києві. У зв'язку з цим, Ф. Мерінг удостоївся ордена Святої Анни III ступеня. Тоді ж його було обрано членом-кореспондентом Турецького медичного товариства у Константинополі (Дмитрієнко М., Литвин В., Томазов В., Яковлева Л., & Ясь О., 2000, с. 45–46).

У 1859 р. Ф. Мерінг одружився на Катерині Михайлівні Томара яка, належала до знатної родини грецького походження. Цікаво що, цей рід з давніх-давен відомий в Епірі та Македонії. Науковці вказують що, родові прізвище, походить від назви тамтешньої гори Томарас. З історії цієї родини відомо що, у час турецького завоювання Греції, частина представників цього роду емігрувала на Сицилію, а

звідти – в Україну. Засновником української гілки роду Томара стає Іван (Ян) Томара, який в середині XVII ст. оселився разом із своїми синами Степаном, Василем та Парфеном у Переяславі, де жив з торгівлі турецькими товарами, а потім перебрався до Канева (ДАК, ф. 16, оп. 465, спр. 4762, акр.2).

Отже, якщо подивитися на родині відносини Томари то ми можемо побачити цікаві історичні переплетення різних аристократичних сімей. Так, якщо досліджувати зв'язки Катерини Степанівни Томари від шлюбу з бунчуковим товаришем Федором Марковичем то виникає історія інших знаних родин в Україні. Далі, від цього подружжя походять відомий історик М. Маркевич (1804–1860 рр.), громадський діяч – графиня Є. Скоропадська-Милородович (1832– 1890 рр.) та гетьман П. Скоропадський (1879–1945 рр.) (ДАК, ф. 100, оп. 1, спр. 1609, акр.3).

Ф. Мерінг в шлюбі з К. Мерінг мав п'ятеро дітей: Софія (1860 р.), Михайло (1862 р.), Надія (1864 р.), Сергій (1867 р.), Володимир (1869 р.).

У медичній кар'єрі професорові потрібно було зробити вибір між науковим експериментом і практикою. Він віддавав перевагу лікарюванню, його вважали першим лікарем у Києві. Серед пацієнтів Ф. Мерінга були практично всі представники вищого світу губернії, сім'ї губернаторів, соратники по університету. Але, Ф. Мерінг допомагав і незаможним, їхав до хворого кілометри і плати з бідних не брав.

Сьогодні коли переглядаєш багаторічний щоденник державного урядовця О. Половцова, на сторінках якого, серед іншого, йдеться про його перебування в Україні під час проведення сенаторської ревізії Київської та Чернігівської губерній, що тривала з осені 1880 до весни 1881 рр. Він згадує що, «17 січня 1881 р. субота. Після ранкових занять роблю пішохідну прогулянку за чудовою погодою, але надвечір знову мушу злягти внаслідок сильного болю. Доктор Мерінг, який приїхав даремно на допомогу, розповідає два добрі випадки зі своєї землевласницької практики. В одному з його маєтків поблизу Києва відбувалися крадіжки. Приїхавши туди, він отримав від селян прямі вказівки на одного з них, який зухвало крав. Коли Мерінг радив їм віддати таку людину в руки правосуддя, то селяни висловлювали сумнів у можливості так вчинити, підозрюючи, що таке відкрите злодійство могло відбуватися не інакше, як на підставі виданого губернатором начальством відкритого листа. В іншому маєтку селяни, очолювані священиком, вирубали поміщицький ліс; розпочалося слідство, причому священик видав посвідчення, що головні винні померли та поховані» (Мерінг, 2018, с. 106.).

Лікар Ф. Мерінг набуває широкої популярності не тільки в Києві, але й по всій імперії. Він лікував усіх: бідних і багатих. Граф Вітте у своїх спогадах пише: «Складав він собі статок не тільки платою за лікування і консилиуми, скільки іншим шляхом, а саме: він всю єврейську бідноту лікував задарма, ніколи не брав з них грошей, ніколи не відмовляв бідним євреям і якщо були тяжкохворі, то їздив лікувати їх у бідні єврейські халупи. Як наслідок, Мерінг зажив величезної популярності серед нижчого класу євреїв, і, для того щоб йому віддячити, євреї постійно вказували йому на різні угоди, купівлю різних будинків, маєтків та ін., стосовно яких можна було припускати, що їх можна було б перепродавати на вигідних умовах. І ось Мерінг, керуючись порадами цих євреїв, яких він знав безліч завдяки своїй дармовій практиці, постійно купував і продавав різні маєтки і взагалі нерухомість. І по суті, свій статок він нажив саме на цих операціях» (Фрідріх Мерінг – лікар і будівничий).

Маючи власну думку і життєвий досвід, Ф. Мерінг постійно купував і продавав різні маєтки і взагалі нерухомість. Коли справа дійшла до заповіту то він відписав дружині та дітям (трьом синам і двом донькам) шість маєтків у Київській, три маєтки

в Полтавській, лісову дачу і два маєтки в Подільській губерніях, а також кілька будинків і «пустопорожніх» місць у величезній садибі в центрі Києва, яку кияни назвали Мерінгівським садом (Будзар, Ковальов & Терещенко, 2019, с. 15).

Таким чином, купувати землі та будинки в Києві, в аристократичному районі Липки, Ф. Мерінг почав на початку приїзду в місто. 1855 р. він придбав невелику садибу в аптекаря Ейсмана. У 1860-му за 4500 карбованців сріблом – дерев'яний будинок і 508 квадратних сажнів землі у таємного радника графа Я. Ільїнського. 1869 р. йому дісталася частина садиби, що колись належала знаменитому канцлерові катерининських часів графові Безбородку, що пізніше перейшла у володіння жандармського корпусу. Поступово займаючись фінансовими операціями з нерухомістю він здійснив приголомшливу операцію. Величезну частину свого київського володіння професор медицини придбав у генерала Ф. Трепова, який переводився по службі до Петербурга. Частину придбаної таким чином садиби Ф. Трепов продав Мерінгу за 100 тис. карб., а на збереженій ділянці збудував кам'яний будинок, куди й має намір переїхати на проживання, задумуючи стати київським міським головою (Рибаков, 1997, с. 98).

Крім цього, Ф. Мерінг, взявши на себе деякі витрати у зв'язку з прокладанням вулиці Банкової через придбану садибу, розбиває маєток на окремі ділянки і забудовує. Це стосувалося вулиць Банкову і Хрещатику. Отже, з міською думою він укладає договір про спільне впорядкування Банкової, зобов'язуючись на виділені йому 4301 карбованець зробити в потрібних місцях греблі й насипи, а потім – ще і тротуар із тумбами. Так, на Банковій №№ 9-11 в 1874–1875 рр. за проектом київського архітектора О. Шіле зводять дві однакові, симетрично розташовані двоповерхові кам'яні будівлі з ефектними кутовими башточками зі шпилями (у 1930-ті роки перебудовані та увійшли до складу нової будівлі, тепер у будівлі розміщується Офіс Президента України). Ф. Мерінг свій приватний будинок у тогочасному стилі українського бароко, здавав в оренду Київському військовому округу Російської імперії. 1918 р. тут розміщувався Генеральний штаб армії Української Народної Республіки, за часів гетьмана П. Скоропадського - Генштаб армії Української Держави та ін. З часом Ф. Мерінг упорядкував сад для людей. З того часу «Сад Мерінга» став найулюбленішим місцем прогулянок киян (там само, с. 295). Цей сад являв собою парк з алеями, оранжереями, ставком, парковими спорудами. Також, тут були багатоповерхові будинки, до яких проклали узвіз від вулиці Інститутської, ковзанка, тут же діяло товариство велосипедистів.

Сьогодні вулиця архітектора Городецького в Києві є найкрасивішою, цей район кияни звали «Київський Париж». Величезна ділянка від Інститутської вулиці до Лютеранської колись належала професору Ф. Мерінгу і була суцільним садом, навіть з озером. Після його смерті спадкоємці вирішили продати землю місту для прокладання нових вулиць. З метою вирішення цього питання в січні 1892 р. було створено спеціальну Думську комісію.

У 1895 р. для придбання та використання садиби Ф. Мерінга було створено Домобудівниче товариство (засновники інженери В. Голубев, с. Петровський та купець Д. Марголін), яке в цьому ж році купило у спадкоємців Мерінга садибу в 17000 кв. саж. за величезну суму – 1,8 млн. крб. Зразу Київська міська Дума вирішила прокласти в садибі Мерінга: 1) вулицю Миколаївську— від Хрещатики до площі, названої Миколаївською; 2) вулицю Ольгінську – від Миколаївської до Інститутської; 3) вулицю Мерінговську – від Миколаївської до Лютеранської; 4) вулицю Нову – від Миколаївської площі до Мерінговської. Це сприяло великій забудові цього історичного району міста. Нові вулиці прокладалися і забудовувалися великими та красивими будинками по 5–6 поверхів за проектами в основному Г. П. Шлейфера

і Е. П. Брадмана (готель «Континенталь», цирк П. Крутікова на 2000 місць, на той час найбільший в Європі, поряд з ним – великий будинок Л. Гінзбурга, театр М. Соловцова та ін.) (там само, с. 123).

19 жовтня 1887 р. Ф. Мерінг помер у Києві, його було поховано коло Аскольдової могили. Всі київські газети в жовтні 1887 р. кілька днів писали про смерть відомого лікаря Ф. Мерінга – Почесного члена і заслуженого професора університету Св. Володимира, Таємного радника, підприємця тощо. Так київський журналіст Ярон писав: «Смерть його була горем не тільки його сім'ї, але і всіх киян. Панахида була видатна і Київ вперше побачив поховання за участі православних священників, лютеранського пастора і рабина. Це було найкращим доказом великої любові до Федора Федоровича всього київського населення» (Садиба та палац графа Мерінга).

Родина Мерінгів мала велику садибу у селі Стара Прилука на Вінничині була збудована ще у XVIII ст. графом О. Борецьким у стилі бароко. Пізніше він у цій місцевості заклав парк і каплицю, а також займався розведенням породистих коней. Село лежить зовсім недалеко від обласного центру у напрямку на північний схід, у цій частині області багато цінних старовинних маєтків, зокрема садиба Ланге у Нападівці, маєток Тишкевичів, (Спичинці) та будинок графа Ігнат'єва у Круподеринцях. Відомо, що у другій половині XIX ст. новий власник маєтку – Ч. Здиховський, який був великим шанувальником художнього мистецтва, перебудував палац за проектом архітектора Кароля Маєвського. Отже, в часи Ч. Здиховського у маєтку зберігалися картини старих шкіл німецьких та іспанських малярів, які оцінювалися на той час у сто тисяч срібних карбованців, пізніше частина цієї галереї потрапила до рук царської сім'ї.

В історії цього краю є багато різної містики. Але, існує цікаве повір'я, згідно з якою, граф с. Мерінг (син Ф. Мерінга), у 1905 р. виграв одноповерхову будівлю палацу у карти, а потім вже добудував другий поверх. За палацом розкинулися зелені луки, поміж яких протікає річка Десна. Сюди веде красива алея. Так, граф с. Мерінг тут володів водяним млином, цегляним заводом і цукровим заводом у містечку Нова Гребля, де працювало 375 працівників.

В той час, кам'яний маєток мав величний та помпезний вигляд, тут ще і сьогодні є герб Старих Прилук. Цікаві різьблені арки, візерунчастий кахель на стінах і ліпнина на стелі свідчать про мавританський стиль інтер'єру, нагадуючи іспанський палац Альгамбра, а у деяких кімнатах стіни виконані із червоного дерева. У вестибюлі збереглася майолікова обробка стелі та стін. Востаннє палац було перебудовано за часів графа с. Мерінга, який, як відомо, упродовж багатьох років проживав неподалік від київського Маріїнського палацу, саме тоді садиба у Прилуках його стараннями була перебудована у стилі цього столичного палацу. У той час довкола будівлі зростав парк, розташовувалися різноманітні господарські споруди тощо. У XVIII ст. в цьому парку знаходилися фонтани, статуї левів, зростали різноманітні рідкісні рослини. Але, сьогодні ми маємо лише фонтан, а також кілька цінних дерев з парку – блакитні сосни та ялини та ін. (ДАК, ф. 100, оп. 1, спр. 1609, арк. 1) . Сьогодні згадують, що у графа було два сини і донька, які відзначалися своєю добротою і людяністю, часто гралися з незаможними дітьми, пригощали їх медовими пряниками. Відомо, що донька графа с. Мерінга нині проживає у США і нещодавно навідувалася до батькового палацу.

Сергій Федорович Мерінг (1862 –1920) – пішов по стопам батька Ф. Мерінга. Став впливовим представником цукроварного промислу, громадським і політичним діячем. Випускник Колегії Павла Галагана (1885) та фізико-математичного факультету Київського університету Св. Володимира. Також навчався в Англії,

знав англійську, німецьку, французьку, іспанську мови. Він успадкував частину батькових статків і сам став великим землевласником Бердичівського повіту і досить успішним підприємцем. Якщо переглянути справи Київського міського кредитного товариства, то можна побачити що, С. Мерінг проводив успішні фінансові операції (застави) з різними банками і особливо з «Київським земельним банком» (Енциклопедія українознавства, 1994, с. 32.). Сергій Федорович володів цукровим і цегельним заводами, водяним млином в с. Нова Гребля. Йому належала розкішна споруда в с. Стара Прилука на Вінниччині. Слід відзначити, що нині у розпорядженні дослідників відомостей про Мерінга-старшого набагато більше, ніж про Сергія Федоровича. Якщо в «Енциклопедії українознавства» за редакцією В. Кубійовича є лаконічна замітка про нього як міністра торгівлі й промисловості Української держави у другому гетьманському уряді (24 жовтня – 14 грудня 1918 р.), то у новітній Енциклопедії історії України немає й згадки (там само, с. 1521.). Також, С. Мерінг виконував різні державні доручення уряду. Так, у кінці листопада гетьманські військові не пропустили через лінію фронту делегатів Петлюри, які їхали на переговори з німцями. Виникла серйозна проблема на рівні уряду. Було терміново затверджено що, цю справу доручити с. Мерінгу, який вільно володів німецькою мовою, пояснити німецькому командуванню, що парламентарів Директорії не пустили тому, що не був попереджений головнокомандуючий генерал О. Долгоруков. А самі переговори можливі лише у присутності представників українського уряду. Це стосувалося союзників які вимагали пояснень чому була розібрана залізнична колія між Пост-Волинським і Жульямими, що перешкоджало виїзду німецьких військ на батьківщину. Таке відповідальне завдання постало перед с. Мерінгом. Він справився з завданням українського уряду і головному українському командуванню». Отже, с. Мерінг зробив посилання, що саме таку позицію займає й представник Антанти Е. Енно. Участь с. Мерінга сприяла вирішенню даної проблеми (ІЦДАВО України, ф. 1064, оп. 1, спр. 7, арк.2). Як писав київський дослідник Р. Піріг у своїй праці «Діяльність урядів гетьманату Павла Скоропадського: персональний вимір», що с. Мерінг залишався на посту до останніх годин роботи Ради Міністрів. Його підписи стоять під останніми актами гетьманського уряду – постановами про відновлення у Києві діяльності міських думи і управи, а також про передачу влади Директорії. П. Скоропадський так підсумував урядову працю с. Мерінга: «Він, мабуть, був сповнений бажань швидше почати справу, щоб розібратися у своєму міністерстві, а потім настала катастрофа і все рухнуло» (там само, акр. 1зв.).

У 1918 р. після зречення гетьмана П. Скоропадського, верховна слідча комісія Директорії пред'явила С. Мерінгу, як й усім міністрам, звинувачення і хотіла його заарештувати. Але, він разом із сім'єю швидко виїхав до Австрії. Після цього його слід втрачається, як й обставин його смерті у 1920 р. Про смерть с. Мерінга відомо мало – вважається, що він загинув у 1920 р., однак існують свідчення, що його арештували без права листування в 1937 р. і відтоді його слід втрачається. В цьому бурхливому часі опинився і його син Сергій Сергійович Мерінг (1897–1937). Він народився в сім'ї цукровозаводчика С. Мерінга у Києві. Цікаво що, його мати Тереза Йосифівна Саммарті була іспанкоюю. Звідси його любов до країни – мрії, лагідного сонця, блакитного моря та величних гір. Крім цього, сім'я часто їздила на відпочинок до Іспанії. 1915 р. він навчався в Лондонському коледжі. Потім повернувшись до батьків у Київ, які мали будинок по вулиці Банковій, 8, юнак вступає до військового П Миколаївського училища. 1916 р. потрапляє до елітного піхотного Єгерського полку Гвардійської дивізії та їде на фронти Першої світової війни. В цьому році тяжко поранений с. Мерінг отримує групу інвалідності, їде у тил, в Київ до батьків.

Далі вступає на навчання до Близькосхідного інституту («Інститут східних мов»). Проте, життя С. Мерінга пішло іншим шляхом. Цьому сприяло непорозуміння з батьком, який в цей час працював в уряді гетьмана П. Скоропадського. Він не розуміє політики уряду до німців. У зв'язку з цим він залишає рідне місто і їде в Крим, потім у Новоросійськ. 14 грудня 1918 р. гетьман П. Скоропадський зрікається влади, виїжджає до Німеччини. С. Мерінг знову опиняється у Єгерському полку в чині штабс-капітана. Але, життя готувало йому нове випробування він захворів тифом і був доставлений на лікування в Одесу. Після одужання знову в Крим, вже у військах Врангеля (Козій В. & Козій О., 2016, с. 49).

У 1921 р. була ухвалена амністія в Харкові на V Всеукраїнському з'їзді Рад. Вона передбачала звільнення від відповідальності та частково покарання всіх цивільних та військових, хто був не прихильним до радянської влади або боровся проти неї. Тобто це був своєрідний шанс на мирне і спокійне життя. У зв'язку з цим, С. Мерінг їде до Северинівки Київської губернії, де планував зустрітися з дядьком Михайлом, старшим братом батька та колишнім директором цукрового заводу у Новій Греблі. В період відпочинку він познайомився і закохався в племінницю директора Ольгу Олександрівну Іванченко (дівооче прізвище Микитович). Ще, в 1917 р. вона виходить заміж за військового Г. Іванченко, який помирає через рік. Також, у 1919 р. помирає її син. 1921 р. вона стала його дружиною. С. Мерінг відмовився від еміграції. Він мріяв про затишне життя в колі своєї сім'ї (там само, с. 47).

Однак в травні 1923 р. С. Мерінг заарештований. Його кинули спочатку у черкаську тюрму, а у серпні 1923 р. його відправили до Лук'янівської тюрми у Києві. Час зробив своє, з в'язниці він повернувся до родини хворий і кволий. С. Мерінг почав своє життя як перед смертю, не звертаючи уваги на сім'ю. Зрозумів свою помилку тільки коли дружина Ольга почала вимагати розлучення. Вони офіційно розлучилося. Ольга з донькою Аллою повернулася до батьків у Черкаси, а С. Мерінг залишився у Києві.

У 1925 р. С. Мерінг одружується з Мамишевою Марією Миколаївною (ЦДАГО України, ф. 263, оп. I, спр. 40216, т. 1, арк. 33). Але через чотири роки знову розлучення і третій шлюб з Вірою Леонідівною Єршовою.

У 1937 р. він був затриманий органами НКВС. Мерінг працював завідувачем кафедрою англійської мови в Київському лінгвістичному інституті і викладав англійську та іспанську мови. Також, підробляв в Київському державному університеті і ряді вузів міста. В постанові від 20 жовтня 1937 р. було вказано що, Мерінг С. С. звинувачується в злочинах за статтями 54-6 в ч. УРСР, за підозрою шпигунської діяльності на користь однієї з іноземних держав. Обрати запобіжний захід щодо обвинуваченого Сергія Сергійовича заарештувати та відправити до київської в'язниці. В постанові від 3 листопада 1937 р. буде перекваліфікована ст. 54 – в ч. I КК УРСР на ст. 54- II КК УРСР, яка була набагато загрозливішою (там само, арк. 34). Вона своє життя присвятила С. Мерінгу, чекаючи на його повернення довгі роки. Нажаль тільки сьогодні можна подивитися архівну довідку «Контрольне листування у слідчій справі №49294 за звинуваченням гр. Мерінга Сергія Сергійовича» яка інформує, що Мерінг Сергій Сергійович помер у місцях ув'язнення 23 листопада 1942р. від уремії нирок (ЦДАГО України, ф. 263, оп. I, спр. 40216, т. 2, арк. 23). Його жінка Віра Леонідівна своє життя присвятила С. Мерінгу, чекаючи на його повернення до дому. Так, 1947 р. вона звернулася до приймальні НКДБ (м. Москва, Кузнецкий міст) з проханням повідомити мені живий мій чоловік і коли він буде звільнений, що чоловік живий. Відповідь була лаконічною у 1948 р. він повинен бути звільнений (ЦДАГО України, ф. 263, оп. I, спр. 40216, т. 1, арк. 34).

Нажаль тільки в 15 червня 1957 р. Військова Колегія Верховного суду СРСР видала Постанову НКВС та Прокурора СРСР від 20 листопада 1937 р. щодо Мерінга Сергія Сергійовича скасувати і справу про нього припинити за відсутністю складу злочину звільнений (ЦДАГО України, ф. 263, оп. I, спр. 40216, т. 3, арк. 17).

Дослідники не знають як іде він був знищений. Навіть сьогодні це таємниця. Но історія цього знаного роду існує і продовжує жити.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, життєвий шлях родини Мерінгів вказує на важливий внесок у становлення вітчизняної медицини і науки в країні. Родини, своєю невтомною лікарською, педагогічно-науковою та організаційною діяльністю зробила особливо визначний внесок у становлення Київської школи медицини. Саме їм вдалось успішно впровадити в непростих реаліях медичного факультету Університету св. Володимира філософію конструктивної ідеології молодіжного наукового руху й безпосередньо залучити студентів до науково-дослідного пізнання. Також, професор Ф. Мерінг створив свій бізнес завдяки операціям з нерухомістю. Він був знаним вченим з різними науковими інтересами, людиною широкої душі, лікував бідних громадян, практикуючи широко, безкоштовно, ніколи не відмовляючи. Такі риси мали всі нащадки родини Мерінгів.

Представники цього знаного роду були яскравими особами, перебували на різних держаних посадах, були активними підприємцями в країні. Але, вони жили в тяжкі роки державотворення України. Період війни, революцій, більшовицької диктатури і це все вплинуло на життя родини Мерінгів. Також, це сприяло тому що, вони розкидані по всьому світу.

Після десятиліть забуття, ми повертаємося до різних прізвищ та імен, відтворюємо історичну пам'ять, відшукуємо загублені гілки родовідних дерев. Цей процес довго тривалий. Сучасні наукові розробки про наступних відомих діячів родини Мерінгів можуть сприяти покращенню розуміння державотворення України. Так, світ стрімко змінюється. Отже, ми живемо у світі, в якому події та рішення на одному кінці планет можуть вплинути на життя на її протилежному кінці.

ЛІТЕРАТУРА

- Аронов, Г. (1995). Братя Меринги. *Все о медицине*, 23, 8–15.
- Будзар, М., Ковальов, Є., Терещенко, Д. (2019). *Сенаторська ревізія Київської та Чернігівської губерній: зі щоденника О. О. Половцова (жовтень 1880–1881)*. Київ: StreamARLine.
- Бурчинский, Г., Передерий, В. (1991). *Киевская школа терапевтов: (К 150-летию Киев. мед. ин-та)*. Киев: Высшая школа.
- Державний архів м. Києва (ДАК). Ф. 16. Оп. 292. Спр. 116. Рішення Ради університету про призначення лікаря Ф. Ф. Мерінга ад'юнктом в університет. 5 липня 1853 р. – 22 січня 1854 р. арк. 20.
- ДАК. Ф. 208. Київська єврейська лікарня 1891–1916 рр. Оп. 1. Журнал засідання ради Київської єврейської лікарні за 1891 р. арк. 1.;
- ДАК. Ф. 144. Київський інститут шляхетних дівчат. Оп.1. Од. зб.85. Атестат про закінчення інституту шляхетних дівчат Н. Ф. Мерінг. 6 червня 1882 р. арк. 1.
- ДАК. Ф. 283. Київське жіноче навчальне училище Левашової. Оп. 1. Книга вихідної кореспонденції за 1834 р. 1. арк. 1.
- ДАК. Ф. 16. Київський університет Св. Володимира. Оп.465, Спр. 5. Видача Ф.Ф.Мерінгу дозволу для одруження з Томара К. І. 11 квітня 1859 р. Арк. 1–2.

- ДАК. Ф. 16. Київський університет Св. Володимира. Оп. 465. Спр. 4762. Особова справа Ф.Ф.Мерінга. Київський університет Св. Володимира. Формулярні списки службовців університету. 30 червня 1853 р. – 19 жовтня 1887 р.
- ДАК. Ф. 100. Київське міське кредитне товариство. Оп. 1. Спр. 1609. Справа Київського міського кредитного товариства. ДАК. Ф. 100. Київське міське кредитне товариство. Оп. 1. Спр. 1609. Справа Київського міського кредитного товариства.
- Дмитрієнко М., Литвин В., Томазов В., Яковлєва Л., Ясь О.К (2000). *Греки на українських теренах: Нариси з етнічної історії. Документи, матеріали, карти*. Київ: Либідь, 2000.
- Енциклопедія українознавства. Т. 4. Львів, 1994. 1600 с.
- Когут, Ю. (2012). Федір Федорович Мерінг: митець у лікуванні, лікар у мистецтві. *Мистецтво лікування*, 2/3, 98–100.
- Козій, В., Козій, О. (2016). Родина Мерінгів: відомі та маловідомі факти про життєвий шлях с. с. Мерінга. *Етнічна історія народів Європи*, 48, 45–52.
- Козій, В. (2013). Становлення Київської міської думи та діяльність в ній гласного Федора Мерінга. *Етнічна історія народів Європи*, 42, 70–74.;
- Козій, В. (2011). Федір Мерінг - заслужений професор Київського університету Святого Володимира. *Етнічна історія народів Європи*, 35, 103–107.
- Кулинич, І. М. Кравець, Н. В. (1995). *Нариси з історії німецьких колоній в Україні*. Київ: Ін-т історії України НАН України.
- Макаренко, І. М. (1991). *Биографический словарь заведующих кафедрами и профессоров Киевского медицинского института (1841–1991)*. Киев: Здоровье.
- Мерінг, В. С. (2018). *Родина Мерінгів в освіньому та громадському житті України другої половини XIX – початку XX століття*: дис. ... канд. іст. Наук: 07.00.01. Київ – Переяслав-Хмельницький.
- Піріг, Р. (2016). *Діяльність урядів гетьманату Павла Скоропадського: персональний вимір*. Київ: Інститут історії України НАН України.
- Рибаків, М. О. (1997). *Невідомі та маловідомі сторінки історії Києва*. Київ: Кий.
- Рудь, М. (2003). Полабські слов'яни і німці наприкінці X століття. *Етнічна історія народів Європи*, 15, 67–71.
- Садиба та палац графа Мерінга (с. Стара Прилука, Вінницька обл.) <https://drymba.com/uk/1040738-sadyba-palats-hrafa-merinha-stara-pryluka>
- Солейко, Л. П., Солейко, Е. В., Царенко, С. А. (2005). *Профессор Федор Меринг: возвращение в историю отечественной науки : биография отдельного лица*. Вінниця : Нова Книга.
- Сохань, П., Дашкевич, Я., Гирич І. (2002). *Звичайна схема «руської» історії й справи раціонального укладу історії східного слов'янства*. Грушевський, Михайло Сергійович. Твори: у 50 т. Львів: Видавництво «Світ». Т. 1, 75–82.
- Фрідріх Мерінг – лікар і будівничий. *Хрещатик. Київська муніципальна газета*. <https://www.interestny.kiev.ua/ru/fridrih-mering-likar-i-budivnichiy>
- Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). Ф. 1064. Рада міністрів Української держави. Оп. 1. Спр. 7. Рішення Ради Міністрів про заборону проведення Українського Національного конгресу. 14 листопада 1918 р.
- Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України). Ф. 263. Колекція позасудових справ реабілітованих, м. Київ. Оп. І. Спр. 40216. Т. 1. Дело по обвинению Меринга Сергея Сергеевича.

- ЦДАГО України. Ф. 263. Колекція позасудових справ реабілітованих, м. Київ.
Оп. І. Спр. 40216.Т. 2. Контрольна переписка по следственому делу №49294 по обвинению гр. Меринга Сергея Сергеевича.
- ЦДАГО України. Ф. 263. Колекція позасудових справ реабілітованих, м. Київ.
Оп. І. Спр. 40216.Т. 3. Личное дело Меринга Сергея Сергеевича.
- Markt Mering - Haus der Bayerischen Geschichte.
<https://www.hdbg.eu/gemeinden/index.php/detail?rschl=9771146>
- Mehring V. (2017). Life and activity of Honorary Member of Kyiv St. Volodymyr University – Friedrich Mehring. *Evropský filozofický a historický diskurz. Praha, 1*, 31–38.
- Robert Buchner Grußwort des 1. Bürgermeisters von Gemeinde Mehring: Gemeindeverwaltung.
<https://www.gemeinde-mehring.de>

REFERENCES

- Aronov, G. (1995). Brat`ya Mery`ngy`. *Vse o medy`cy`ne*, 23, 8–15.
- Budzar, M., Koval`ov, Ye., Tereshhenko, D. (2019). *Senators`ka reviziya Ky`yivs`koyi ta Chernigivs`koyi gubernij: zi shhodenny`ka O.O. Polovczova (zhovten` 1880–1881)*. Ky`yiv: StreamARLine.
- Burchynskyy, H., Perederyy, V. (1991). *Kyevskaia shkola terapevtov: (K 150-letyiu Kyev. med. yn-ta)*. Kyev: Vysshaia shkola.
- Derzhavnyi arkhiv m. Kyieva (DAK). F. 16. Op. 292. Spr. 116. Rishennia Rady universytetu pro pryznachennia likaria F. F. Merinha adiunktom v universytet. 5 lypnia 1853 r. – 22 sichnia 1854 r. ark. 20.
- DAK. F. 208. Kyivska yevreiska likarnia 1891–1916 rr. Op. 1. Zhurnal zasidannia rady Kyivskoi yevreiskoi likarni za 1891 r. ark. 1.;
- DAK. F. 144. Kyivskiy instytut shliakhetnykh divchat. Op.1. Od. zb.85. Atestat pro zakinchennia instytutu shliakhetnykh divchat N. F. Merinh. 6 chervnia 1882 r. ark. 1.
- DAK. F. 283. Kyivske zhinoche navchalne uchylshche Levashovoi. Op. 1. Knyha vykhidnoi korespondentsii za 1834 r. 1. ark. 1.
- DAK. F. 16. Kyivskiy universytet Sv. Volodymyra. Op.465, Spr. 5. Vydacha F.F.Merinhu dozvolu dlia odruzhennia z Tomara K. I. 11 kvitnia 1859 r. Ark. 1–2.
- DAK. F. 16. Kyivskiy universytet Sv. Volodymyra. Op. 465. Spr. 4762. Osobova sprava F.F.Merinha. Kyivskiy universytet Sv. Volodymyra. Formulirni spysky sluzhbovtziv universytetu. 30 chervnia 1853 r. – 19 zhovtnia 1887 r.
- DAK. F. 100. Kyivske miske kredytne tovarystvo. Op. 1. Spr. 1609. Sprava Kyivskoho miskoho kredytnoho tovarystva.DAK. F. 100. Kyivske miske kredytne tovarystvo. Op. 1. Spr. 1609. Sprava Kyivskoho miskoho kredytnoho tovarystva.
- Dmytriiienko M., Lytvyn V., Tomazov V., Yakovlieva L., Yas O.K (2000). *Hreky na ukraïnskyykh terenakh: Narysy z etnichnoi istorii. Dokumenty, materialy, karty*. Kyiv: Lybid, 2000.
- Entsyklopediia ukrainoznavstva. T. 4. Lviv, 1994. 1600 s.
- Kohut, Yu. (2012). Fedir Fedorovych Merinh: mytets u likuvanni, likar u mystetstvi. *Mystetstvo likuvannia*, 2/3, 98–100.
- Koziy, V., Koziy, O. (2016). Rodyna Merinhiv: vidomi ta malovidomi fakty pro zhyttievyy shliakh S. S. Merinha. *Etnichna istoriia narodiv Yevropy*, 48, 45–52.
- Koziy, V. (2013). Stanovlennia Kyivskoi miskoi dumy ta diialnist v niy hlasnogo Fedora Merinha. *Etnichna istoriia narodiv Yevropy*, 42, 70–74.;

- Koziy, V. (2011). Fedir Merinh - zasluheny profesor Kyivskoho universytetu Sviatoho Volodymyra. *Etnichna istoriia narodiv Yevropy*, 35, 103–107.
- Kulynych, I.M. Kravets, N.V. (1995). *Narysy z istorii nimetskykh kolonii v Ukraini*. Kyiv: In-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy.
- Makarenko, Y. M. (1991). *Byohrafychesky slovar zaveduiushchykh kafedramy y professorov Kyevskoho medytsynskoho ynstytuta (1841–1991)*. Kyev: Zdorove.
- Merinh, V. S. (2018). *Rodyna Merinhiv v osvinomu ta hromadskomu zhytti Ukrainy druhoi polovyny XIX – pochatku XX stolittia: dys. ... kand. ist. Nauk: 07.00.01*. Kyiv – Pereiaslav-Khmelnyskyi.
- Pyrih, R. (2016). *Diialnist uriadiv hetmanatu Pavla Skoropadskoho: personalnyy vymir*. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy.
- Rybakov, M. O. (1997). *Nevidomi ta malovidomi storinky istorii Kyieva*. Kyiv: Kyi.
- Rud, M. (2003). Polabski sloviany i nimtsi naprykintsi Kh stolittia. *Etnichna istoriia narodiv Yevropy*, 15, 67–71.
- Sadyba ta palats hrafa Merinha (s. Stara Pryluka, Vinnytska obl.) <https://drymba.com/uk/1040738-sadyba-palats-hrafa-merinha-stara-pryluka>
- Soleiko, L. P., Soleiko, E. V., Tsarenko, S. A. (2005). *Professor Fedor Merynh: vozvrashchenye v ystoriyu otechestvennoi nauky: byohrifiya ot delnoho lytsa*. Vinnytsia: Nova Knyha.
- Sokhan, P, Dashkevych, Ya., Hyrych I. (2002). *Zvychaina skhema «russkoi» istorii y spravy ratsionalnoho ukladu istorii skhidnoho slovianstva*. Hrushevskiy, Mykhailo Serhiiovych. Tvory: u 50 t. Lviv: Vydavnytstvo «Svit». T. 1, 75–82.
- Fridrih Merinh – likar i budivnychi. Khreshchatyk. Kyivska munitsypalna hazeta. <https://www.interesniy.kiev.ua/ru/fridrih-mering-likar-i-budivnichiy>
- Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy). F. 1064. Rada ministriv Ukrainskoi derzhavy. Op. 1. Spr. 7. Rishennia Rady Ministriv pro zaboronu provedennia Ukrainskoho Natsionalnoho konhresu. 14 lystopada 1918 r.
- Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy (TsDAHO Ukrainy). F. 263. Kolektsiia pozasadovykh sprav reabilitovanykh, m. Kyiv. Op. I. Spr. 40216. T. 1. Delo po obvynenyiu Merynha Serheia Serheevycha.
- TsDAHO Ukrainy. F. 263. Kolektsiia pozasadovykh sprav reabilitovanykh, m. Kyiv. Op. I. Spr. 40216. T. 2. Kontrolna perepyska po sledstvennomu delu №49294 po obvynenyiu hr. Merynha Serheia Serheevycha.
- TsDAHO Ukrainy. F. 263. Kolektsiia pozasadovykh sprav reabilitovanykh, m. Kyiv. Op. I. Spr. 40216. T. 3. Lychnoe delo Merynha Serheia Serheevycha.
- Markt Mering – Haus der Bayerischen Geschichte. <https://www.hdbg.eu/gemeinden/index.php/detail?rschl=9771146>
- Mehring V. (2017). Life and activity of Honorary Member of Kyiv St. Volodymyr University – Friedrich Mehring. *Evropský filozofický a historický diskurz. Praha, 1*, 31–38.
- Robert Buchner Grußwort des 1. Bürgermeisters von Gemeinde Mehring: Gemeindeverwaltung. <https://www.gemeinde-mehring.de>